

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สังคมไทยเคยเป็นสังคมที่ได้รับความชื่นชมจากชาวต่างชาติว่า “เป็นสยามเมืองยิ้ม” เป็นสังคมที่มีน้ำใจไมตรีจิตมิตรภาพต่อกัน มีความอ่อนน้อมถ่อมตัว เคารพผู้อาวุโส และยึดมั่นในความกตัญญูคุณ徳ที่ต่อบุพการีชน เป็นต้น คุณลักษณะของคนไทยดังกล่าวมานี้ มีอิทธิพลมาจากเหตุปัจจัยหลายอย่าง หนึ่งในจำนวนนั้นก็คือ หลักธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธศาสนา ซึ่งเป็นศาสนาประจำชาติไทยมานานนับพันปีแล้ว ดังนั้น พุทธศาสนาทั้งในส่วนที่เป็นหลักวิชาการ และด้านปฏิบัติเพื่อขัดเกลาจิตใจให้สะอาด สว่าง สงบ จึงได้รับความสนใจใคร่รู้ และฝึกฝนปฏิบัติอย่างแพร่หลายทั้งในและต่างประเทศ

หลักคำสอนพื้นฐานทั่ว ๆ ไป ของพุทธศาสนาก็คือ ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว กล่าวคือ สอนให้คนเว้นจากการทำบาปทั้งปวง ให้ทำแต่กุศลคุณงามความดี และมุ่งชำระจิตใจของคนให้บริสุทธิ์หมดจดจากกิเลสเครื่องเศร้าหมอง คือ ความโลภ โกรธ หลง เรียกว่า จิตบรรณนิพพาน ซึ่งเป็นจุดมุ่งหมายสูงสุดหรือประเสริฐสุดของชีวิต และเพื่อให้ผู้ปฏิบัติบรรณภาวะนี้ พระผู้มีพระภาคเจ้าจึงทรงสอนให้พระภิกษุสงฆ์ปฏิบัติตามหลักไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ ปัญญา ส่วนฆราวาสทรงสอนให้ปฏิบัติตามบุญกิริยาวัตถุ คือ ทาน ศีล ภาวนา หลักคำสอนเหล่านี้มีความสอดคล้องกันและหนุนนำให้ผู้ประพฤติปฏิบัติบรรณนิพพานได้

ศาสนาพุทธมีหลักธรรมคำสั่งสอนมากมาย โดยมีผู้สนใจใคร่รู้ได้ศึกษาวิเคราะห์วิจารณ์ไว้บ้างแล้วทั้งในด้านอภิปรัชญา ญาณวิทยา และจริยศาสตร์ แต่ก็ยังมีอีกหลายเรื่องที่ยังไม่ได้รับการศึกษาค้นคว้าอย่างทั่วถึง โดยเฉพาะเรื่องเกี่ยวกับพุทธจริยศาสตร์เดรวาท ที่ยังมีทรรศนะที่ขัดแย้งกันอยู่บ้าง โดยบางท่านเห็นว่า พุทธจริยศาสตร์เดรวาทเป็นอัตนิยม (Egoism) แต่บางท่านเสนอว่าควรจัดอยู่ในกลุ่มวิมุตินิยม ในขณะที่บางท่านก็เห็นว่า คล้ายกับจริยศาสตร์ของคานท์ (Kant) เมื่อเป็นเช่นนี้ก็ทำให้เกิดความสงสัยใคร่รู้ว่า ทรรศนะที่ถูกต้องในเรื่องนี้เป็นอย่างไร ผู้วิจัยเห็นว่าเรื่องแรกคือ ทรรศนะที่ถือว่า พุทธจริยศาสตร์เดรวาทเป็นอัตนิยม เป็นเรื่องที่น่าสนใจ และยังไม่มีใครศึกษาวิเคราะห์ไว้โดยละเอียด ซึ่งผู้ที่มีทรรศนะในทำนองนี้มีทั้งนักปราชญ์ชาติตะวันตก และชาวตะวันออกอีกหลายคน จึงเห็นสมควรที่จะศึกษาค้นคว้าวิจัยวิจารณ์ให้แน่ชัดว่า พุทธจริยศาสตร์เดรวาทเป็นอัตนิยมหรือไม่? ส่วนสองเรื่องหลังนั้น มีผู้ศึกษาวิจัยไว้บ้างแล้ว

๑.๒ แนวเหตุผล ทฤษฎีที่สำคัญ หรือสมมติฐาน

เนื่องจากหลักคำสอนของพุทธศาสนามี ๒ ระดับ คือ ระดับโลกียะ ซึ่งเป็นหลักคำสอนพื้นฐานเพื่อความผาสุกของชาวโลก และระดับโลกุตตระ ซึ่งเป็นหลักคำสอนชั้นสูงที่มุ่งให้ผู้ปฏิบัติขจัดความโลภ โกรธ หลง จนนำตนเข้าสู่ภาวะนิพพาน หลักคำสอนทั้ง ๒ ระดับนี้ สอดคล้องกับอรรถะหรือประโยชน์ ๓ ระดับ คือ ประโยชน์ขั้นต้น ได้แก่ การอยู่ดี กินดี มีทรัพย์ มีเกียรติ เป็นต้น อันจะเกิดขึ้นในชีวิตประจำวัน ประโยชน์ขั้นสูง ได้แก่ ความมีจิตใจเจริญงอกงามด้วยคุณธรรมความดี อันจะทำให้ชีวิตมีค่า และเป็นหลักประกันชีวิตในภพหน้า ประโยชน์อย่างอื่นหรือขั้นสูงสุด ได้แก่ การที่จิตใจหมดจดจากกิเลสเครื่องเศร้าหมองทั้งปวง ประโยชน์ทั้ง ๓ ระดับนี้ เป็นทั้งประโยชน์ของคน ประโยชน์ของคนอื่น และประโยชน์ทั้ง ๒ ฝ่าย กล่าวคือทุกคนทุกฝ่ายล้วนแล้วแต่มีประโยชน์หรือจุดมุ่งหมายของชีวิตอยู่ ๓ ระดับ ในการประพฤติปฏิบัติเพื่อให้ได้มาซึ่งประโยชน์นั้น มีข้อความที่ปรากฏในพระไตรปิฎกว่า “อย่าทำประโยชน์ของคนให้เสียไปเพราะประโยชน์ของผู้อื่น รู้จักประโยชน์ของคนแล้วพึงเป็นผู้ชวนชวายในประโยชน์ของคน”^๑ เป็นต้น ซึ่งทำให้เกิดปัญหาว่า พุทธจริยศาสตร์เดรวาทเป็นอสังคายนิยมหรือไม่ ?

โดยสมมติฐาน พุทธจริยศาสตร์เดรวาทระดับโลกียะ อาจจัดอยู่ในระบบจริยศาสตร์แบบอสังคายนิยม ส่วนพุทธจริยศาสตร์เดรวาทระดับโลกุตตระไม่อาจจัดได้ว่าเป็นอสังคายนิยม

๑.๓ วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑. เพื่อศึกษาวิเคราะห์ความหมายและแนวความคิดทางจริยศาสตร์แบบอสังคายนิยม เช่น แนวความคิดของโทมัส ฮอบส์ (Thomas Hobbes) เป็นต้น

๒. เพื่อศึกษาวิเคราะห์ว่า พุทธจริยศาสตร์เดรวาทเป็นอสังคายนิยมหรือไม่ ?

๑.๔ ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยนี้จะศึกษาความคิดทางจริยศาสตร์ในประเด็นต่าง ๆ ที่สำคัญ และเกี่ยวข้องเฉพาะทฤษฎีทางจริยศาสตร์แบบอสังคายนิยมในปรัชญาตะวันตกกับพุทธจริยศาสตร์เดรวาทเท่านั้น ในส่วนอสังคายนิยมใช้งานเขียนของฮอบส์เป็นหลักและใช้งานเขียนอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องประกอบด้วย ส่วนฝ่าย

^๑ พ. ธ. ๒๕/๑๖๖/๔๖ ฉบับ มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ๒๕๐๐.

พุทธปรัชญาชีพะไตรปิฎกเป็นหลักและใช้หลักฐานชั้นรอง คือ อรรถกถา ฎีกา และอนุฎีกา เป็นค้ำ มาประกอบการทำวิจัยด้วย

๑.๕ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย

๑. ทำให้ได้รับความรู้และเกิดความเข้าใจที่ถูกต้อง เกี่ยวกับแนวความคิดทางจริยศาสตร์แบบอศนินิยมในปรัชญาตะวันตก และพุทธจริยศาสตร์เถรวาท

๒. ก่อให้เกิดความรู้ ความเข้าใจใหม่ ๆ และกระตุ้นให้เกิดความสนใจใฝ่รู้ในพุทธปรัชญา และปรัชญาสำนักอื่น ๆ

๓. ใช้เป็นแนวทางในการศึกษาและวิจัยพุทธปรัชญาในเรื่องนี้ และเรื่องอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องต่อไป

๑.๖ ขั้นตอนและวิธีดำเนินการวิจัย

ในการทำวิจัยเรื่องนี้ ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาค้นคว้าจากเอกสารต่าง ๆ ซึ่งแบ่งได้เป็น ๒ แหล่ง คือ

๑. เอกสารปฐมภูมิ (Primary Source) ในส่วนอศนินิยม คือ หนังสือของฮอบส์ เช่น Leviathan เป็นต้น ในฝ่ายพุทธปรัชญาใช้พระไตรปิฎกภาษาบาลีอักษรไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ๒๕๐๐ และพระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับหลวง โดยได้ข้อมูลจากพระสุตตันตปิฎก เป็นส่วนใหญ่

๒. เอกสารทุติยภูมิ (Secondary Source) เช่น งานเขียนที่เกี่ยวกับแนวความคิดของฮอบส์ ทั้งที่เป็นภาษาไทยและอังกฤษ ในฝ่ายพุทธก็คือ หนังสืออรรถกถา ฎีกา อนุฎีกา เป็นต้น หลังจากนั้นจึงนำข้อมูลที่ได้จากทั้ง ๒ แหล่ง มาศึกษา ตีความ เปรียบเทียบ เรียบเรียง และวิเคราะห์วิจารณ์ประกอบความคิดเห็นของผู้วิจัย เพื่อที่จะตอบปัญหาตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ โดยได้กำหนดเนื้อหาในการวิจัยแบ่งเป็น ๔ ตอน คือ

ตอนที่ ๑ เป็นการศึกษาความคิดทางจริยศาสตร์แบบอศนินิยมในปรัชญาตะวันตก โดยยึดแนวความคิดของฮอบส์ เป็นหลัก เพื่อศึกษาใน ๓ ประเด็นใหญ่ ๆ คือ ที่มาของพันธะทางศีลธรรม คุณมคติของชีวิต และเกณฑ์ตัดสินทางจริยธรรม

ตอนที่ ๒ เป็นการศึกษาแนวความคิดทางจริยศาสตร์ในพุทธศาสนาเถรวาท พิจารณาตามประเด็นที่ตั้งไว้ในอศนินิยมของฮอบส์ และศึกษาพุทธจริยศาสตร์ในระดับต่าง ๆ

ตอนที่ ๓ เป็นการวิเคราะห์ เปรียบเทียบ จริยศาสตร์แบบอศนินิยมกับพุทธจริยศาสตร์เถรวาท เพื่อที่จะตอบปัญหาสำคัญของการวิจัยว่า พุทธจริยศาสตร์เถรวาทเป็นอศนินิยมหรือไม่ ?

ตอนที่ ๔ เป็นบทสรุปและข้อเสนอแนะ